

Нажа Павло Миколайович,

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інженерної геології і геотехніки Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

Лисенко Галина Іванівна,

кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

м. Дніпро, Україна

Волкова Світлана Петрівна,

старша викладачка кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

м. Дніпро, Україна

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВТИ УКРАЇНИ ПРИЙМАЄ ВИКЛИКИ

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну життя в нашій країні не зупинилося, а, навпаки, відбулася переорієнтація усіх сфер суспільно-політичного та соціально-економічного життя на воєнний лад. Відповідно триває освітній процес на всіх рівнях, і на вищому зокрема, що є потужним чинником національного опору та стійкості.

Основні структури системи вищої освіти, такі як Міністерство освіти і науки України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, продовжують роботу, зокрема й з тією частиною науково-педагогічних працівників і студентської спільноти, що перемістилися до інших країн.

У березні 2022 року МОН та українські академічні спільноти закликали європейські та національні установи, організації та держави-члени ЄС припинити всі види міжнародної співпраці з російськими установами на системному та інституційному рівні, припинити фінансування науково-освітніх проєктів із російськими установами та призупинити членство росії в міжнародних організаціях до завершення війни [1].

Завдяки досвіду, отриманому під час кризи Covid-19, до кінця березня 2022 року близько половини ЗВО України перейшли на дистанційне навчання з використанням дистанційних технологій.

Серед різноманітних заходів, здійснених з метою відновлення освітнього процесу в Україні, – укладення угод з Coursera, Udemy та EdX про надання українським студентам безкоштовних онлайн-курсів, розміщених на цих платформах, що дає змогу продовжувати студентам навчання та розраховувати на визнання результатів їх неформального чи інформального навчання у відповідних освітніх програмах, як реалізуються у ЗВО України [4]. Зокрема, є можливість долучатися до понад 5200 курсів і 2200 проєктів від провідних університетів і партнерів Coursera, а також більш ніж 1600 онлайн-курсів і програм від EdX за різними освітніми напрямками. Якщо, наприклад, не в змозі

оплатити платні курси чи проєкти на платформі Coursera, то є можна скористатися доступною фінансовою допомогою на сторінках курсів, які були створені саме для українських студентів. Щодо особливості організації навчання на базі платформи «Coursera» 26 травня 2022 року проводився вебінар для освітян з метою інформування про унікальні можливості безкоштовного використання освітніх онлайн-платформ для ефективно організації освітнього процесу [2].

14 квітня 2022 року МОН оприлюднило *Стратегію розвитку вищої освіти на 2022–2032 роки*. Вона містить дорожню карту перебудови та розвитку системи вищої освіти в післявоєнний період та має План дій як додаток. Зокрема, одна з стратегічних цілей Стратегії, що спрямовується на збільшення привабливості закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри, передбачає розширення перехресного вступу, спільних, міждисциплінарних і подвійних програм, дуальної та інших форм здобуття освіти [6].

Слід відзначити, що поступ ПДАБА вже спрямувався в означеному напрямі, оскільки з 1 вересня 2022 року впроваджено в дію міждисциплінарна ОНП «Девелопмент нерухомості» (за двома спеціальностями – 075 «Маркетинг» та 192 «Будівництво та цивільна інженерія»).

У квітні минулого року Верховною Радою України було прийнято рішення про скасування традиційних вступних випробувань до закладів вищої освіти, натомість упроваджено національний мультипредметний тест. Для участі в сесіях НМТ зареєструвалося 281 тис. вступників. Більшість з них, незважаючи на воєнні виклики, змогли відвідати тимчасові екзаменаційні центри та скласти тестування. Однак понад 500 учасників не завершили тестування через довгі повітряні тривоги. Також були розроблені нові моделі вступних випробувань до магістратури – магістерський комплексний тест (МКТ) та магістерський тест навчальної компетентності (МТНК). Уперше в історії України у 2022 році загальнодержавне оцінювання проводилося в онлайн-форматі, передбачаючи і тестування за кордоном.

Складні умови, що супроводжують здійснення освітньої діяльності: перерви через повітряні тривоги, перебої з електропостачанням, зв'язком, Інтернетом, погано впливають на якість освіти, на результати навчання та негативно впливають на психологічний стан учасників освітнього процесу.

Освітня сфера сьогодні характеризується активним пошуком нових підходів до процесу навчання. Залучаються інноваційні методи організації освітнього процесу, а також ефективні педагогічні та інформаційні технології, основною метою яких є створення рівних умов для всіх учасників освітнього процесу незалежно від їх статусу, а також становища як тимчасово переміщених осіб, біженців чи військовозобов'язаних осіб.

ПДАБА підтримує угоди про академічне та науково-технічне співробітництво з понад 30 провідними вищими навчальними закладами Франції, Німеччини, Польщі, Греції, Чехії, Угорщини, Грузії, Канади та Великої Британії. Крім того, студенти академії беруть участь в академічних та

професійних обмінах за грантовими програмами Erasmus+, Erasmus Mundus, FEFU, AUF, DAAD та інші, а також навчаються за кордоном за програмами подвійних дипломів [5]. Також у ПДАБА продовжують реалізовуватися програми подвійного дипломування, зокрема чинними є три програми подвійних дипломів з двома університетами: Технічним університетом «Фрайберзька гірнична академія» (де навчається три студенти ПДАБА) та Вищою школою інженерії Центральної школи Ліону (навчається три студенти ПДАБА).

13 квітня 2022 року тодішній міністр освіти і науки Сергій Шкарлет повідомив, що Група супроводу Болонського процесу прийняла рішення призупинити право представництва російської федерації та білорусі в Болонському процесі, а також у робочих групах, усіх інших структурах і робочій програмі Європейського простору вищої освіти. Підґрунтям для рішення стала відповідна заява, яку підписали 39 урядових, 6 консультативних членів Болонського процесу та представники Європейського реєстру із забезпечення якості вищої освіти. Вагому роль у процесі виключення країни-агресора з Європейського простору вищої освіти відіграла Європейська університетська асоціація, що є представницькою організацією університетів та національних конференцій ректорів у 48 країнах Європи [7].

Отже, можна констатувати, що в умовах воєнного часу система вищої освіти України адаптувалася до ситуації. Відновити освітній процес допоміг досвід усебічної цифрової трансформації освіти і науки, що є однією з ключових стратегій МОН.

Розроблення інструментів електронного доступу та електронного іспиту, а також налагодження партнерських стосунків із закордонними вищими навчальними закладами для отримання безкоштовного онлайн-доступу до навчальних матеріалів для українських закладів вищої освіти є одними з основних сьогочасних пріоритетів. Міжнародні компанії Google Україна, Zoom у межах співпраці з МОН України проводять практичні онлайн-семінари щодо використання цифрових інструментів та оптимізації освітнього процесу онлайн для представників вищої та фахової передвищої освіти. Зокрема, компанія Zoom надала на 2022/2023 навчальний рік безкоштовний та розширений доступ до програмного забезпечення Zoom Meetings for Education та Large Meeting, що дає змогу учасникам освітнього процесу здійснювати запис зустрічей, а також проводити навчальні заняття для 1000 учасників одночасно.

Беззаперечно, повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року стало неочікуваним випробуванням не лише для Української держави (наших збройних сил, економіки, системи освіти тощо), а й для європейської та світової спільноти в цілому. Зокрема через випробування пройшли ті держави, які відкрили кордони для українських біженців, забезпечивши їм нормальні умови для проживання, пошуку роботи, а українським школярам і студентам – можливість продовжити навчання (дистанційно – в українських закладах освіти та, за бажанням, очно – у закордонних

зкладах). Останній момент є підтвердженням практичного застосування Болонських принципів, а саме – посилення європейського виміру вищої освіти [7].

Україна є частиною Європейського простору вищої освіти і прийняла Лісабонську конвенцію про визнання. Через те, крім солідарності, 2022 рік став також тестовим прикладом дотримання деяких Болонських принципів, зокрема визнання періодів навчання, кваліфікацій та мобільності. У кількох країнах ЄС прибуття українських студентів викликало гнучкі процеси надання доступу та запізніле перенесення положень Лісабонської конвенції про визнання в національне регулювання, що дозволило європейським закладам приймати українських студентів без документів.

Дуже важливою в період збройної агресії росії проти України є підтримка української вищої освіти на інституційному та системному рівнях. Заходи підтримки мають передбачати нарощування потенціалу закладів вищої освіти України як через імовірність того, що нинішня криза триватиме, так і з метою відновлення після війни. Окрім підтримки, наданої ЄС та країнами-членами ЄС, міжуніверситетське партнерство, яке важко налагодити в нинішній ситуації, могло б бути засобом підтримки, а також могло б сприяти прискореній відбудові після війни. Де можливо, це також може передбачати спільні навчальні курси та підготовку спільних освітніх програм.

Література

1. Академічна спільнота України звернулася з відкритим листом до ЄС щодо співпраці з російськими інституціями URL: <https://rb.gy/bsi0y>.
2. Використання освітніх онлайн-платформ для університетів: Coursera URL: <https://rb.gy/oaбоq>.
3. Онлайн-семінар «Цифрові інструменти Google для вищої освіти» URL: <https://rb.gy/ztfc8>.
4. Наказ МОН від 08.02.2022 № 130 «Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» URL: <https://rb.gy/d110q>.
5. Постійно діючі Програми міжнародної технічної допомоги, Фонди та донорські організації URL: <https://rb.gy/gb53o>.
6. Стратегія розвитку вищої освіти на 2022–2032 роки URL: <https://rb.gy/jjbh4>.
7. Impact of the Russian Federation's invasion of Ukraine on the Ukrainian higher education sector (25 April 2022) URL: <https://rb.gy/vogme>.